

Liikunta- ja urheiluseuratoiminnalla ON MERKITTÄVÄ yhteiskunnallinen rooli

Olen työkseni seurannut tutkimuksen keinoin suomalaista liikunta- ja urheiluseurakenttää yli 30 vuoden ajan. Tuoreimmat tiedot kertovat, että seuroilla menee pääosin hyvin. Kuluvan vuosituhanen aikana kasvu- ja kehitysvauhti on monessa mielessä ollut yllättävänkin kova. Seuratoiminta on laajentunut, vahvistunut ja monimuotoistunut. Liikunnan yhteiskunnallisen aseman kohentamisen myötä myös liikunta- ja urheiluseuratoiminnan merkityksen voi väittää vankistuneen. Lapsista jo lähes 90 prosenttia käy ennen täysikäisyyttään vähintäänkin kokeilemassa, millaista liikkuminen seurassa on. Suoraan tai välillisesti liikunnan kansalaistoiminta koskettaakin isoa osaa koko kansasta.

Liikunta- ja urheiluseurat muodostavat suomalaisen liikuntakulttuurin selkärangan. Ne ovat pitkään toimineet liikuntakulttuurin dynamoina, terveyden ja hyvinvoinnin edistäjinä, nuorison kasvattajina, elämysten tuottajina ja yhteisöllisyyden lähteinä. Viime vuosina niiden yhteiskunnallinen tehtäväkenttä on levittäytynyt entistä enemmän myös työllistämisen ja talouden saralle sekä aiempaa monipuolisempaan kumppanuuteen valtion, kuntien ja yritysten kanssa.

Seurat ovat elävä ja oleellinen osa yhteiskuntaamme. Eikä ole ihme, että niiden muutokset peilaavat yhteiskunnassa tapahtuneita ilmiöitä ja trendejä. Näin myös tekevät koko seurakentän viime aikaiset kehityskulut, joista oleellisimpia ovat eriytyminen, monimuotoistuminen, ammattimaistuminen ja kustannustason nousu.

Kansalaisten ja yhteiskunnankin odotukset liikuntakulttuurilta ja sen annilta ovat kirjavoituneet samalla, kun ymmärrys liikunnasta ja sen mahdollisuuksista on laantunut. Seurojen tarjonta on monipuolistunut ja erilaiset kohderyhmät otetaan aiemmin paremmin huomioon. Esimerkiksi naisten asema ja rooli seuratoiminnassa on vankistunut ja myös ikääntyneille on tarjolla toimintaa aiempaa yleisemmin ja monipuolisemmin. Eriytyminen ja monimuotoistuminen viittaavat myös siihen, että seurojen organisoitumistavoissa al-

kaa olla niin monenlaisia virityksiä, ettei edes liikunta- tai urheiluseuran määrittely koko kirjo huomioiden ole enää kovin helppoa.

Ammattimaistuminen, jolla viitataan sekä toiminnan tapaan että palkallisten toimijoiden määrän kasvuun, on ehkä leimaa-antavin piirre seurakentän muutoksista edeltäneen kymmenen vuoden aikahaarukassa. Tämän vuosituhanen alussa palkallisia työntekijöitä oli lähinnä kaikkein suurimmissa ja kilpaurheilussa korkealla tasolla toimivissa seuroissa. Nytemmin palkattuja on alkanut löytyä myös pienemmissä ja toimintatarkoitukseltaan kaikenlaisissa seuroissa. Kaikkiaan maan seuroissa laskettiin toimivan vuonna 2016 yli 5000 päätoimista palkattua henkilöä ja 28 000 osa-aikaista työntekijää. Ammattimainen ote on seuroissa lisääntynyt myös sitä kautta, että väestön koulutustason nousun myötä seurojen käytössä oleva asiantuntemus on monipuolistunut ja kohentunut. Asiantuntemukseen liittyvä osaaminen on ehkä selkein yksittäinen tekijä, joka selittää yksittäisen seuran toimivuutta ja koko seurakentän kehitystä.

Ammattilaisten palkkaaminen mutta myös vaatimustason jatkuva kasvu ovat johtaneet siihen, että seuran pyörittämiseen tarvittavat rahamäärät ovat yli kolminkertaistuneet edeltäneen 20 vuoden aikana. Seuratoimintaan liittyen puheet harrastamisen kalleudesta ovat lisääntyneet samaan tahtiin. Kun tähän vielä lisätään se, että suomalaiset on opetettu tuona aikana asiakkaiksi, päästään ehkä asiaan liittyvän suurimman uhkakuvaan äärelle. Uhkakuva liittyy laajempaan yhteiskunnalliseen teemaan kuin vain urheiluseuratoimintaan, nimittäin toimivan kansalaisyhteiskunnan olemassaoloon.

Kuten tiedetään, Pohjoismaat ovat toistuvasti olleet kärkipäässä, kun on tehty kansainvälisiä vertailuja onnellisuudesta. Suomi taisi tuoreimmassa olla kärkipaikalla. Yksi keskeisistä selityksistä Pohjoismaiden hyviin sijoituksiin löytyy yhteiskuntarakenteesta eli siitä, että niissä on toimiva kansalaisyhteiskunta. Sellaisessa on sopiva tasapaino julkisen sektorin,

markkinoihin perustuvan yksityisen sektorin ja vapaan kansalaistoiminnan eli niin sanotun kolmannen sektorin kesken. Monet viime aikojen kehityskulut ovat nostaneet kysymyksiä tämän tasapainon äärellä ja etenkin kolmion viimeksi mainitun kulman osalta toimintaedellytykset ovat pikemminkin heikentyneet kuin vahvistuneet.

Kysymys kuuluukin, säilyttääkö kansalaistoiminta asemansa ajan virrassa? Esimerkiksi yksilöllistymiskehitys on edennyt Suomen niemellä jo pitkälle. Tässä maisemassa oma intressi pääsääntöisesti asettuu ja kannattaa asettaa yhteisvastuun edelle. Nykyihmisen arki on sirpaloitunutta, työelämä vaativaa ja valintamahdollisuuksien kirjo ajankäytölle on niin moninainen, ettei pitkäjänteinen sitoutuminen tule useinkaan kyseeseen tai ettei esimerkiksi liikunnan vapaaehtoisuudelle välttämättä löydy aikaa. Monet näkevätkin seurat eräänlaisina valintamyymlöinä, joihin voi suhtautua asiakkaina. Hoitaa asioinnin suorilla maksuilla ilman sitoutumista, henkilökohtaista panosta ja tunnelatausta. Asiakkuudesta ei saisi tässä ympäristössä tulla valtavirtaa, sillä seuratoiminnan ydintä on sittenkin yhdessä tekeminen.

Toinen ehkä vielä painavampi asia on siinä, että vapaa kansalaistoiminta on toimivan kansalaisyhteiskunnan kivijalka. Liikunta- ja urheiluseuratoiminnalla on tässä kokonaisuudessa erittäin iso rooli. Iso osa lapsista ja nuorista tutustuu tällaiseen toimintaan nimenomaan organisoidun liikunnan harrastuksen parissa. Osavatko nuoremmat sukupolvet arvostaa kyseisenlaisia toimintaa ja oppivatko he ymmärtämään kansalaistoiminnan laaja-alaisen yhteiskunnallisen merkityksen? Nuorille olisikin syytä tarjota houkuttelevia mahdollisuuksia myös muilla seuratoiminnan osa-alueilla kuin vain urheilussa ja liikkumisessa. On myös huolehdittava siitä, että julkisen ja bisnessektorin puristuksessa yhdistysten elinvoimaisuus turvataan.

Pasi Koski

Professori, Turun yliopisto
Puheenjohtaja, Lounais-Suomen
Liikunta ja Urheilu